

جغرافیای حمل و نقل و تجارت

مؤلفین:

دکتر حسنعلی ترنج

پژوهشگر مستقل جغرافیا

لیلا بزم آمون

کاره ناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری

Dr. Hasanali Toranj

Independent scholar in Geography

Tahiti

Leila B. Zm Amoon

Master of Geography and Urban Planning

اسفندماه ۱۳۹۸

سرشناسه:	ترنج، حسنعلی، ۱۳۶۲ - Toranj, Hasanali
عنوان و نام پدیدآور:	جغرافیای حمل و نقل و تجارت / مؤلفین حسنعلی ترنج، لیلا بزم آمون.
مشخصات نشر:	تهران: انتشارات اساتید دانشگاه، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری:	۱۷۳ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۶۴۹۲۷۷-۵
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
موضوع:	جغرافیای حمل و نقل - ایران
موضوع:	Transportation geography - Iran
موضوع:	جغرافیای حمل و نقل
موضوع:	Transportation geography
موضوع:	حمل و نقل -- جنبه‌های اقتصادی
موضوع:	Transportation -- Economic aspects -- Iran
موضوع:	حمل و نقل -- برنامه‌ریزی
موضوع:	Transportation - Planning
شناسه افزوده:	برم آمون، لیلا، ۱۳۶۲ -
رده‌بندی کنگره:	H ۳۲۳
رده‌بندی دیویی:	۳۸۸/۰۱
شماره کتابشناسی ملی:	۶۰۹۰۱۷۷

جغرافیای حمل و نقل و تجارت
مؤلفین: دکتر حسنعلی ترنج - لیلا بزم آمون
ناشر: انتشارات اساتید دانشگاه
سال چاپ و نوبت چاپ: اول زمستان ۱۳۹۸
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۴۵۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۹۲-۷۷-۵

تلفن انتشارات: ۰۲۱-۶۶۴۰۱۸۷۸-۶۶۴۰۵۰۷۳ همراه ۰۹۱۲۴۳۴۲۷۴۱

فروشگاه اینترنتی <http://asatidedaneshgahpub.ir>

پیشگفتار

جغرافیای حمل و نقل به طور کلی دارای یک پیشینه غنی از تحقیقات نظری و تجربی است. اما همانطور که ادبیات نشان می دهد، در ایران این زمینه مغفول مانده است. عدم توجه نهادها به مطالعه (به عنوان یک دوره کامل) و تحقیق در این شاخه از جغرافیا، کمبود داده های قوی و مطالب علمی، مشاهده می شود. کارهای جدی در زمینه تجارت و بازاریابی، که از تحقیقات جغرافیایی دور مانده اند، نیاز به ترمیم و احیای مجدد در این زمینه دارند. از نظر جغرافیایی، تجارت جهانی در حدود سه قطب اصلی صورت می گیرد. آمریکای شمالی، اروپا و آسیای اقیانوس آرام (مثلث ژاپن، کره و چین). حجم تجارت لزوماً با تجارت به عنوان سهم تولید ناخالص داخلی در ارتباط نیست. این سهم اغلب به عنوان عمق تجارت نشان داده می شود. برخی کشورها مانند ایالات متحده حجم تجارت قابل توجهی دارند، اما این حجم سهم نسبتاً کمی از اقتصاد ملی (حدود ۲۵٪) را به خود اختصاص می دهند. برعکس، کشورهایی که دارای یک سهم صادرات قوی مانند هلند، چین و کانادا هستند، وابستگی بالاتری به تجارت بین المللی دارند. کشورهایی که سهم بسیار بالایی از تجارت در رابطه با GDP دارند (بالای ۱۰۰٪) معمولاً بر صادرات منابع طبیعی تمرکز دارند (به عنوان مثال، نفت، میانه، آسیای جنوب شرقی، آفریقا)، که می تواند به وضعیت وابستگی منجر شود. کشورهای تحریم شده تمایل دارند سهم بالاتری از تجارت نسبت به تولید ناخالص داخلی خود داشته باشند، که این تا حدودی بازتاب هزینه های خارجی بالاتر آنها است. ترتیب مطالب کتاب حاضر به گونه ای است که مبانی نظری و ادبیات تحقیق در حوزه مسائل حمل و نقل و تجارت، به خصوص حمل و نقل جغرافیایی و تجارت از ابعاد مختلف مورد شناسایی و بررسی قرار گیرد. بخش اول ابتدا پیشینه ی برنامه ریزی حمل و نقل به طور عام و حمل و نقل خصوصی به طور خاص در چهار و ایران مطرح شده و سپس ابعاد و محورهای مهم موضوع بیان شده و پس از آن بر مبنای ترتیبی که در ابعاد حمل و نقل است، آورده شد. اهداف، راهبردها و سیاست های حمل و نقل براساس منابع مختلف ارائه شده و در ادامه بخشهای کتاب برنامه ریزی و سیاست گذاری در دستیابی به حمل و نقل براساس موارد قبل بیان شده و در نهایت شاخص ها و چالش های بخش حمل و نقل ارائه شده است. هدف از تدوین مبانی نظری در این کتاب، مطالعه ی ادبیات نظری مطرح در زمینه موضوع جغرافیای حمل و نقل و تجارت و آشنایی بیشتر با موضوع است تا بتوان مطالب لازم را بر مبنای کلی تعیین نمود و به نتایج علمی و دقیق دست یافت.

دکتر ترنج

پاییز ۱۳۹۸

بخش اول: مبانی نظری و علمی حمل و نقل و تجارت

۹	مروری بر پیشینه حمل و نقل
۹	سیر تکامل تفکر برنامه ریزی حمل و نقل شهری در جهان (پس از دهه ۱۹۸۰)
۹	نظریه های حمل و نقلی انسان محور بعد از دهه ۱۹۸۰
۱۳	سیر تکامل تفکر برنامه ریزی حمل و نقل در ایران
۱۵	نظریه ها و دیدگاه های مرتبط با حمل و نقل پایدار
۱۵	نظریه توسعه پایدا توسعه پایدار شهری
۱۷	جنبش نوشهرسازی (نوشته گرایی)
۱۸	خیابان های به هم پیوسته
۱۹	پیاده روها
۱۹	دیدگاه های اندیشمندان حمل و نقل انسان محور
۱۹	چین جیکوبز
۲۱	کالین بوکانان
۲۱	دونالد ایلارد
۲۲	پیتر کالتروپ
۲۳	ابعاد حمل و نقل پایدار شهری
۲۳	بعد زیست محیطی حمل و نقل پایدار
۲۴	بعد اجتماعی حمل و نقل پایدار
۲۴	بعد اقتصادی حمل و نقل پایدار
۲۵	محورهای حمل و نقل پایدار
۲۶	اهداف حمل و نقل پایدار
۳۳	راهبردها و استراتژی های عمده حمل و نقل پایدار
۳۴	سیاست های عمده ی حمل و نقل پایدار
۳۵	محدودیت تردد وسایل نقلیه
۳۶	تغییر ساختار شهری و کاربری زمین
۳۷	کاهش نیاز به سفر و تقلیل تأثیرات سوء حمل و نقل
۳۸	ترویج پیاده روی
۳۸	ترویج دوچرخه سواری

۳۸	گسترش حمل و نقل عمومی
۳۹	تغییر فرهنگ استفاده از وسایل نقلیه ی شخصی
۳۹	مدیریت تقاضای سفر
۴۱	شاخصهای حمل و نقل پایدار
۴۷	چالشهای اصلی توسعه پایدار حمل و نقل
۴۸	پیادهروی (حمل و نقل پیاده محور)
۵۰	ضرورت و اهمیت موضوع پیاده رو
۵۰	مؤلفه های تأثیرگذار در محیط های پیاده مدار
۵۷	اصول و یارهای حمل و نقل پیاده مدار
۵۸	راهبر ها و سیاست های حمل و نقل پیاده مدار
۶۰	جمع بندی
۶۰	دوچرخه سواری
۶۱	پیشینه تردد دوچرخه در جهان و ایران
۶۲	عوامل مؤثر در طراحی شبکه دوچرخه سواری موفق شهری
	بخش دوم: جغرافیای حمل و نقل و ارتباطات
۶۶	شرایط طبیعی
۶۸	بازتاب صنعتی قرن هجدهم
۶۸	نیمه ی دوم قرن بیستم
۶۹	اهداف حمل و نقل
۷۱	تقاضای حمل
۷۱	تأثیر عوامل محیطی مکانی در حرکت
۷۱	مقایسه سه وسیله حمل
۷۲	ترانسپورت:
۷۲	اهمیت های حمل و نقل
۷۳	اهمیت و رشد حمل و نقل
۷۳	شبکه
۷۴	ارتباط مکان و زمان
۷۵	تحولات تاریخی حمل و نقل
۷۵	قبل از انقلاب صنعتی
۷۵	حین انقلاب صنعتی (۱۸۷۰-۱۸۰۰):

۷۶	آستانه ی مدرنیزه شدن (۱۹۲۰- ۱۸۷۰)
۷۷	عصر فوردیس (۱۹۲۰-۱۹۷۰):
۷۸	پست فوردیس
۷۸	تجارت و جغرافیای تجاری
۷۹	هزینه های حمل:
۸۱	شبکه ها
۸۲	گسترش شبکه
۸۳	عرضه و تقاضا در حمل و نقل
۸۵	حمل و نقل آبی
۸۷	Mode هوای:
۸۹	حمل و نقل چند وجهی:
۹۰	انبارداری:
۹۱	تجارت غیر قانونی:
۹۲	روند تکامل حمل و نقل در ایران و جهان

بخش سوم: حمل و نقل دریایی

۹۵	انواع کشتیهای تجاری
۹۶	تقسیم بندی کشتیها به لحاظ مسیر و برنامه ترددشان
۹۶	(۱) کشتی های لاینر (خطوط منظم):
۹۷	(۲) کشتی های ترمپ (خطوط نامنظم):
۹۷	تقسیم بندی کشتیها به لحاظ نوع ساخت و کاربریشان
۹۷	(۱) کشتی های حامل کالاهای عمومی (جنرال کارگو):
۹۸	(۲) کشتی های فله بر خشک:
۹۹	(۳) کشتی های نفتکش:
۱۰۱	(۴) کشتی های رو- رو- (Roll-on/roll-off SHIP)
۱۰۱	(۵) کشتی های کانتینربر:
۱۰۳	(۶) کشتی مسافربری:
۱۰۳	(۷) کشتی های LNG
۱۰۴	(۸) کشتی های یخچالی: (REEFER SHIP)
۱۰۴	(۹) کشتی دویه بر: (LASH Ship—Lighter Aboard ship)
۱۰۵	جمع بندی:

بخش چهارم: حمل و نقل هوایی

۱۰۷	۱. افزایش حمل و نقل هوایی
۱۲۵	۲. تأثیرات اقتصادی و فضایی
۱۳۵	۳. جغرافیا شبکه های هواپیمایی
۱۴۳	۴. مقررات زدایی و پیامدهای آن
۱۵۵	سهم بازار اصلی اتحادیه های هواپیمایی، ۲۰۱۵
۱۵۶	۵. آینده پرواز

بخش پنجم: راه و ترابری (راه زمینی)

۱۶۷	تاریخچه
۱۶۷	نوع محصولات تولیدی خانگی واحد صنعتی
۱۶۹	شرح مختصری از فواید توانایی خدماتی :
۱۷۰	حمل و نقل جاده ای
۱۷۰	۱- تنظیم سیستم های حمل و نقل جاده ای
۱۸۱	۲- اثرات فضایی حمل و نقل جاده ای
۱۹۰	۳- زیرساخت ها و سرمایه گذاری
۱۹۴	۴- وسایل نقلیه هوشمند و بزرگراه های هوشمند
۱۹۷	منابع